

УМЕТНИК – ОЛИМПИЈАЦ

Милан Матић, Сандра Раденовић
Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитет у Београду

Сажетак

Од 1912. до 1948. хиљаду осамсто уметника је учествовало на уметничким такмичењима у оквиру олимпијских игара. Уметничка такмичења одржана су на олимпијским играма у периоду од 1912 до 1948. године: Стокхолм (1912), Антверпен (1920), Париз (1924), Амстердам (1928), Лос Анђелес (1932), Берлин (1936) и Лондон (1948). Увођење уметничких такмичења на олимпијским играма имало је за циљ да интегрише спорт и уметност, дух и тело, а истовремено и да послужи као подсетник на културне вредности и идеале заступљене у античкој Грчкој. Угледни уметници тог доба били су судије за процену уметничких дела. Циљ рада је да представи уметничке дисциплине од 1912. до 1948, да утврди колико је уметничких дела, из које области уметности инспирисано спортским догађајима, првенствено оним који се односе на дисциплине атлетских такмичења анализираних периода. На културној олимпијади, од 1912. до 1948, највећи број медаља је додељен за сликарство и графику, укупно 38 медаља (примењена графика 5, цртежи и акварели 8, остала графика 9, слике 16), скулптура, укупно 34 медаља (10 медаља за медаље, 3 за релефе и 21 за скулптуре), затим књижевност, укупно 29 (драмска дела 1, епска дела 9, књижевност 11, лирика 8), архитектура, укупно 28 медаља (архитектонски дизајн 12, пројекти за урбанизам 16), музика укупно 17 (композиције за један инструмент 2, композиције за оркестар различитог састава 7, композиције песама за солисте односно хор са или без инструменталне пратње 4, музика – различите врсте 4). Када се издвоји број медаља додељених за уметничка дела инспирисана атлетским догађајима, највише је оних из скулптуре (7 медаља), архитектуре (4 медаље), сликарства и графике (4 медаље), књижевности (3 медаље), музике (1 медаља).

Кључне речи: ОЛИМПИЈСКЕ ИГРЕ 1912–1948 / АРХИТЕКТУРА / СКУЛПТУРА / СЛИКАРСТВО / КЊИЖЕВНОСТ / МУЗИКА /

Кореспонденција са ауторима: Милан Матић, Е-mail: milan.matic@fsfv.bg.ac.rs

ПАЛЕО ИГРЕ И РОМАНТИЗАМ У САВРЕМЕНОЈ ОЛИМПИЈСКОЈ АГЕНДИ

Феномени живота старих Грка, који се и данас страствено истражују, развијали су се у сфери агонистике, у јединству тела и духа (ума) (Stefanović, 2022).

Философи и уметници су се окупљали у Олимпији током олимпијских игара (ОИ), које су биле стедиште интелектуалног и друштвеног живота у античкој Грчкој (Romero, 1992). У Олимпију су долазили такмичари из различитих делова Грчке. Олимпијске игре (ОИ) су биле догађај где су се окупљали спортисти, политичари, говорници, вајари, сликари и други уметници (Pérez-Aragón & Gallardo-Pérez, 2017). Философ Платон је истицао значај физичких и духовних способности, потврђујући да сваки Грк мора да тежи да се истовремено развија и физички и духовно.

Сумирајући ефекте Палео игара, увек, у први план се намеће калокагатија (καλοκαθία) као њихов васпитни циљ. Калокагатија је инспирисана спознајом да су здраво тело и беспрекоран морал уско повезани. Под плаштом моралних вредности, на античким олимпијским играма организована су „интелектуална и уметничка такмичења” (Rixer, 2018).

Учећи из историје и античке философије, разумевајући међусобно преплитање и упућености спорта, уметности и културе, Пјер де Кубертен (*Pierre de Frédy, Baron de Coubertin*) је у својим искорацима ка савременом спортском покрету (олимпијски покрет), његовој философији и идеологији (олимпизам) и његовим догађајима (ОИ) реализовао визију обнове везе између спорта и уметности (Слика 1), за коју је веровао да ће повећати вредност и значај спорта кроз обнављање - ОИ савременог доба (Coubertin, 2012).

Слика 1 Обнављање Олимпијских игара из 1896. године, слика Пјера де Кубертена (<https://picryl.com/media/charles-de-coubertin-retablissement-des-jeux-olympiques-allegorie-aux-sports-b2f4fa>).

Стратегија Кубертена, за коју се определио, подразумевала је да, поред спортиста, на олимпијским играма учествују и уметници који су стварали уметничка дела инспирисана спортом (Слика 2). Веровао је да уметници, који из спорта црпе инспирацију, кроз своје дело откривају и своју естетску страну и емоције које, слично као Пиндар, оплемењују човечанство (Pérez-Aragón & Gallardo-Pérez, 2017). Стога је програм игара који се односи на уметност и културу, препознао релативно узак број уметника (олимпијаца), оних који у својим делима истичу атлетску лепоту човека, односно која експлицитно сублимирају – симболизује троугао сила – лепота – здравље, и која је, сходно томе, представљена статуом Аполона (Jeu, 1994, p. 180). Сходно томе, покрет и олимпизам је требало да кроз ОИ буду физички (телесни) и духовни догађаји, као у старој Грчкој (Pérez-Aragón & Gallardo-Pérez, 2017).

PARIS, 10, Boulevard Flandrin

Avril 1906.

Monsieur

J'ai l'honneur de vous prier, au nom du Comité International Olympique, de bien vouloir prendre part à la Conférence consultative qui se réunira à la Comédie-Française (Foyer du public), les Mercredi 23, Jeudi 24 et Vendredi 25 Mai 1906, sous la présidence d'honneur de M. DUJARDIN-BEAUMETZ, Sous-Secrétaire d'Etat des Beaux-Arts et de M. Jules CLARETIE, Administrateur de la Comédie-Française, à l'effet d'étudier dans quelle mesure et sous quelle forme les Arts et les Lettres pourraient participer à la célébration des Olympiades modernes et, en général, s'associer à la pratique des Sports pour en bénéficier et les ennobler.

Vous trouverez ci-joint le programme de cette Conférence à laquelle nous serons particulièrement heureux de vous voir apporter le précieux concours de votre compétence et de votre autorité.

Veillez agréer, Monsieur, l'expression de nos sentiments les plus distingués.

Le Président du Comité International Olympique,

M.

T. S. V. P.

Слика 2 Кубертинов позив уметницима (Müller, 2006).

Напомена: На Саветодавну конференцију (Париз, 1906.), сазваној ради проучавања у којој мери и у ком облику би уметност и књижевност могле бити позване да учествују у модерним олимпијским играма, да буду повезане са спортом и са циљем његовог даљег оплемењивања.

Пјер де Кубертен, „отац” олимпизма, олимпијског покрета и модерних ОИ, посветио је велику пажњу постизању мира у свету кроз олимпијски покрет и олимпизам. Сажето, његово поимање олимпизма заједно са спортом види као средство које може помоћи појединцу да унапреди част, а народима, етничким, верским, расним групама да развију и међусобно поверење (Paal, 1987, p. 255). У том правцу се може посматрати и предмет овог рада, а то је уметник као олимпијац. Наиме, Кубертен је покренуо идеју уметничких такмичења у оквиру програма ОИ (Cvetković, 2022). Да би се ова идеја реализовала, одржана је „консултативна конференција”, током које је договорено да се програм ОИ употпуни са такмичењима у архитектури, сликарству, вајарству, књижевности и музици (Pérez-Aragón & Gallardo-Pérez, 2017). Наведене уметности су називане још и „главне уметности”, док је плес сагледан као пратећа или уметност садржана у простору музике (Jeu, 1994, p. 180). Плес је сагледан као простор „екстремно класичног академизма”, а „класика плаши”, јер жели да задовољи двоструку потребу, ону која се изражава покретом и уметничким изразом као новином којом су уметници заокупљени (Coubertin, 1931). Иако је првобитно планирано да се такмичења у култури и уметности одрже током ОИ у Лондону (1908), ипак она нису одржана због кратког времена за њихову организацију (Pérez-Aragón & Gallardo-Pérez, 2017). Бројни аутори који су својим истраживањима усмерени на олимпизам као философију, на његове идеје и циљеве, мисије Пјера де Кубертена и његових сарадника на развоју олимпизма и олимпијског покрета, слажу се да је олимпизам специфична, еклектичка философија живота која чини својеврсну целину у синергијском деловању спорта, културе и образовања, и са циљем хармоничног развоја појединца, глобалног друштва које брине о људском достојанству и поштовању универзалних етичких принципа (Wirkus, 1987; Chappellet & Kübler-Mabbott, 2008). Треба истаћи да олимпизам уједињује појединце различитог политичког и верског убеђења, различите етничке групе и расе. С обзиром на наведено, може се рећи да је олимпизам јединствен израз активности човечанства (Paal, 1987, p. 255). Према неким разматрањима, разлози популарности олимпијског покрета и олимпизма се налазе баш у олимпијској философији, успостављеној око потребе мира, међусобног разумевања, пријатељства, једнакости и избегавања сваке врсте дискриминације (Paal, 1987, p. 255). Олимпизам

је првенствено омниспортски систем такмичења (*omni-lat.* као префикс означава: све, свуда, сваки; у овој реченици се сматра да идеологија олимпијског покрета обухвата свеспортски систем такмичења) постављен у значајан економски и политички контекст, али и дух, етика, образовање, а понекад чак и религија (Јеу, 1994, р. 61). Зато је, с правом, још једном потребно истаћи олимпизам као еkleктичку философију живота која, са циљем хармоничног развоја појединца и целине човечанства, гради аутентичну целину (олимпијски покрет) кроз синергијско деловање спорта, културе, уметности и образовања.

ПРОФЕСИОНАЛИЗАМ УМЕТНИКА И АМАТЕРИЗАМ ОЛИМПИЈАЦА

Кулетон (Culleton, 2014) наводи да је од 1912. до 1948. учествовало 1800 уметника на такмичењима у уметности у оквиру ОИ у Стокхолму (1912), Антверпену (1920), Паризу (1924), Амстердаму (1928), Лос Анђелесу (1932), Берлину (1936) и Лондону (1948). Један од разлога зашто на каснијим олимпијским играма нису одржавана уметничка такмичења је било питање „аматерског” статуса уметника. Наиме, уметници који су после освојених медаља продавали своја уметничка дела за новац, нису се могли сматрати аматерима, у складу са тадашњим правилима Међународног олимпијског комитета (МОК). На годишњој конференцији 1949. у Риму, усвојен је Извештај МОК, са одлуком да се уметници именују као професионалци (Stanton, 2000, р. 211). За објашњење ове одлуке, да ли је тако било или не, морало се узети етимолошко порекло именице „аматер” од латинске речи *amator* или љубавник, у значењу особа која је посвећена нечему због љубави, а не због новца (Lewis & Short, 1891, р. 101). Оксфордски речник енглеског језика дефинише аматера као особу „која се бави спортом, из задовољства, а не због новца” (Deuter, Greenan, Noble & Phillips, 2002, р. 22). Не зна се тачно када и где се појавио аматеризам (у старој Грчкој или викторијанској Британији) и трајао је од Кубертеновог оживљавања ОИ до стратегије МОК за очување покрета и самих игара, који су постали угрожени од професионализације и традиционално аматерских спортова, дакле од све интензивније професионализације спорта током краја XX века (Llewellyn & Gleaves, 2016, р. 5, 6).

Олимпијски аматеризам је бранио спортистима да примају новац за бављење спортом и био је обавеза за све олимпијске спортисте. Међународни олимпијски комитет усвојио је сет аматерских прописа и доследно их примењивао и ригорозно спроводио у свим олимпијским спортовима. Идеолошка опредељеност према чистоти бављења спорта одредила је дугогодишње председнике МОК, као што су Кубертен и Ејвери Брендџ (*Avery Brundage*), у њиховој борби за одржање ових правила у доба комерцијализованих, телевизијских спортова и спортова високих перформанси (Llewellyn & Gleaves, 2016, р. 5). Политичке и друштвене импликације аматеризма нису равноправно „погађале” све спортисте, пре свега оне развијених и богатих друштава; очито је било да је аматеризам, индиректно водио до дискриминација по основу расе, родне и друштвено-класне припадности, другим речима, аматеризам је постао пион у тоталитарној и касније хладноратовској националистичкој борби (Llewellyn & Gleaves, 2016, р. 5, 6). Аматеризам је изграђен на витешком грчко-ренесансном концепту мушкости, био је широк и динамичан концепт (идеологија) који је носио друштвене, моралне, економске, здравствене и естетске конотације, које су Британци ширили у својим колонијама, а његова друштвена прихватљивост и квазиисторијска традиција се показала као савршен еликсир за нови Кубертенов међународни спортски фестивал (Llewellyn & Gleaves, 2016, р. 6, 7). Један од разлога за укидање уметничких такмичења на олимпијским играма је професионализам

уметника (могли су за велики новац да продају уметничка дела за која су добили медаљу). Најутуцајнији у укидању уметничких такмичења на олимпијским играма је био Ејвери Брендџ (Wassong et al., 2008). После спортске каријере, постао је председник Одбора ОИ САД од 1930. до 1952. и био је председник МОК. Борио се за одржавање аматеризма у спорту и препоручио је да се укине такмичење у уметности на олимпијским играма (Wassong et al., 2008). С обзиром да су данас сви спортисти професионалци, да зарађују много новца, нестали су разлози за неодржавање уметничких такмичења на олимпијским играма. Ипак, мора се признати да су игре уметнички догађај на сваком нивоу њиховог планирања, организације и одржавања. Оне су, као надахнуће савременог човека, и разлог да се сам спорт сматра уметношћу.

ОЛИМПИЈСКЕ ИГРЕ КАО СПОРТСКИ ДОГАЂАЈ

Према појединим ауторима савремене ОИ су мега спортски догађај, чији значај, обим и величина утичу на укупну привредну активност земље домаћина (Михајловић, 2013, стр. 121). Иако се организација игара, често повезује са амбицијом мултинационалних компанија да се промовишу кроз спорт, ипак игре су привредни и економски (Барселона, 1992), етнички (Сиднеј, 2000), културни (Пекинг, 2008), урбано-регенерациони (Лондон, 2012), географски и економски (Рио, 2016), еколошки (Париз, 2024) догађај и изазов (Слика 3).

Слика 3 Централна и периферна подручја суритмије на олимпијским играма

Напомена: адаптирано према слици која је преузета са линка https://www.researchgate.net/figure/Central-and-peripheral-areas-of-Eurhythmic-at-Olympic-Games-Computerdesign-M_fig1_287318986.

Бројни аутори примећују да су велики и сложени спортски догађаји често медијски атрактивни и имају друштвено-економски значај, па се дефинишу као „мега догађаји” (Nešić, Šošić-Radenković, Zubanov, 2021, p. 451–452; Lynn & White, 2018). Иако њихове доследне и јединствене дефиниције не постоје у релевантној литератури (Müller, 2015), мега спортски догађаји су често тема бројних научних истраживања (Roche, 1994; Jago & Shaw, 1998; Roche, 2000; Hiller, 2000; Horne, 2007; Gold & Gold, 2011; Jevtić, 2012; Mills & Rosentraub, 2013). Реч је о значајним догађајима, попут ОИ и светског првенства у фудбалу, који имају велики друштвено-организациони формат, временски су ограничени и карактерише их сценаристички приступ, масовно су популарни и имају међународни значај (Roche, 2002).

С друге стране, догађаји мањег обима који представљају традицију одређеног места, истичу његов квалитет и доприносе публицигети стварањем конкурентске предности дестинације и називају се „hallmark” догађаји (Nešić, Šošić-Radenković, Zubanov, 2021, p. 451–452). Често се представљају као „институције” одређене дестинације, а примери ове врсте догађаја могу бити карневал у Рију, Вимблдон у Лондону, Тур де Франс у Паризу (Lynn & White, 2018; Nešić, Šošić-Radenković, Zubanov, 2021, p. 451–452). Мега спортски догађаји су повезани са маркетиншким активностима градова домаћина, а ова повезаност настаје пре свега зато што су овакви догађаји погодни за развој, обнову и промоцију локалних, регионалних и националних инфраструктурних, туристичких, привредних и других капацитета (Nešić, Šošić-Radenković, Zubanov, 2021, p. 451–452). Они постоје као феномен са одређеним вредностима, заснованим на програмима који су уско повезани са културом и уметношћу, а у којима су сви његови учесници интензивно повезани, односно обухватају оба окружења: (а) интерно (спортисти, тренери, клубови, менаџери, организатори и публика) који заједно чине директне учеснике спортског догађаја и (б) екстерно (спонзори, донатори, медији, све компаније и институције које су потенцијални пословни партнери директних учесника спортског догађаја) (Nešić, 2020, p. 32; Nešić, Šošić-Radenković, Zubanov, 2021, p. 451–452). Манифестно, ОИ као мега спортски догађаји, имају пре свега друштвено-економски значај, али латентно, културна и уметничка димензија јесу саставни део ОИ и олимпизма уопште. Финансијска добит која прати ОИ користи се за развој олимпијског покрета. Приходи од ОИ деле се на три дела: активности МОК, активности међународних спортских федерација (ИСФ) и активности националних олимпијских комитета (НОК).

Све наведене активности засноване су на програмима који су уско успостављени и реализовани кроз и заједно са културним и уметничким искорацима. Уметничка димензија олимпизма је заправо саставни део његовог бића, односно култура и уметност јесу иманентне олимпијским играма као и Повељи МОК (*Olympic Charter*, 2023), на основу које делују међународни спортски савези и национални олимпијски комитети. О уметничком аспекту савремених ОИ може се говорити и у вези са церемонијама отварања и затварања ОИ, архитектуром, пратећим програмима, програмима афирмације културне различитости делегација учесница и слично. Једном речју, олимпизам, његова философија, такмичења су простор иновација, креативности, естетике надилажења периода у културном развоју човечанства.

ТАКМИЧЕЊА У УМЕТНОСТИ НА ОЛИМПИЈСКИМ ИГРАМА

Олимпијско уметничко такмичење се у одређеној мери ослања на Париски салон лепих уметности (фра. *des Beaux-Arts*), важан механизам селекције уметности у француском друштву у 19. веку, који су чинила три аспекта: жири, систем награђивања и изложбе (Wilant, 2018). Према истраживању Меија (Mei, 2023) карактеристике Париског салона лепих уметности су: национална уметничка изложба одржавана у Француској од 17. до 19. века; успостављеност повељом Краљевске француске академије за сликарство и вајарство, која је предвиђала да студенти редовно излажу своје радове за јавну изложбу; 1737. министар финансија Луј XV Оли (*Louis XV Olli*) је институционализовао изложбу Академије, одредио да се изложба одржава једном годишње, а 1752. је промењена у бијеналну сесију и изабрана су најновија репрезентативна дела академских сликара; време одржавања салона је било 25. август, трајање изложбе око месец дана, а локација одржавања је била у квадратној салонској сали Лувра; „Салонска изложба” је са развојем Салона, 1748. увела и жири за изложена дела; у 18. веку у Француској Салон постаје најважнији механизам селекције уметности; истраживања су показала да је Кубертенов

отац, Шарл (*Charles Louis de Frédy, Baron de Coubertin*), имао више радова изложених на париском салону лепих уметности.

У XX веку је постојао самостални салон (отворен фебруара 1924. и привукао је пажњу домаћих и страних медија) који је излагао уметност у стилевима кубизма и футуризма, наглашавајући у уметничким делима, између осталог и брзину и динамику у спорту (Guillain, 2004). Олимпијске игре у Паризу (1924) учиниле су такмичење у уметности великим догађајем, 100 година касније, Париз је поново, по трећи пут домаћин олимпијаца света.

Потреба организација интернационалних уметничких изложби је упечатљива појава која се јавља средином 19. века, изворно траје до касних 1930-их, односно, у другачијем облику оне се догађају и данас (Demeulenaere-Douyère, 2012). Ове изложбе су наследиле националне изложбе индустријских производа које су се појавиле крајем 18. века у Француској и Британији, и које, по први пут постају интернационалне у Лондону 1851, односно у Паризу (1855) током Светске изложбе. Изложба у Паризу излази из оквира и програма пољопривреде, трговине и индустрије, и бива усмерена ка презентацији интелектуалних пробоја, односно презентацијама у лепим уметностима (архитектура, скулптура, сликарство, музика и поезија) (Demeulenaere-Douyère, 2012). Захваљујући великом броју учесника и посетилаца светске изложбе, остварена су два циља, конкурентност и публицитет, како тада, тако и данас, оба се сматрају кључним за развој индустрије и интернационализацију трговине (Cardoso de Matos, 2004). Мотиви изложбе су били повезани са обележавањем и историјских и политичких догађаја, па је тако Француска, у циљу легитимисања одређеног политичког режима организовала нову изложбу (1889) посвећену стогодишњици Француске револуције (Cardoso de Matos, 2004). Париз је био домаћин пет светских изложби у другој половини 19. века и два пута пре Другог светског рата. Ајфелов торањ је изграђен 1889. као експонат за Светску изложбу поводом прославе стогодишњице Француске револуције и служио је као главни улаз на изложбу (<https://www.arthurchandler.com/paris-1900-exposition>). Иако су уметничка дела излагана и на светским изложбама, прегледом литературе (Wilant, 2018; Mei, 2023) није утврђено да су такмичења у уметности на олимпијским играма повезана са светским изложбама, већ је утврђено да потичу од париских салона лепих уметности.

Уметност као олимпијска дисциплина

На исти начин на који се анализира развој појединих спортских грана и њихових дисциплина, могуће је размотрити и искорак који су учињени уврштавањем уметности у програм ОИ. Историја спорта недвосмислено нас учи да се правила временом мењају, самим тим и правила такмичења у уметности су временом еволуирала, а све због проблема у дефинисању различитих делова такмичења и несугласица око одговарајућих тема за изложена дела. Такмичарске категорије су се промениле са пет области које су чиниле „Пентагон муза” на дугачку листу поткатегорија (García, 2008). Нагли развој уметности, појава нових покрета и школа, додатно су отежавали организацију уметничких такмичења олимпијских игара. Разноврсни жанрови и форме које су уметници стварали такође су отежавале рангирање уметничких дела. На пример, како упоређивати соло или хорску композицију са или без инструменталне пратње. Многи од олимпијских победника у уметности су остали непознати јавности. Иако неки мисле да олимпијски победници у уметности нису оставили траг у историји ОИ (Kramer, 2004), ипак, то се дешава и са многим спортистима са истим олимпијским учинком. За историју датог олимпијца и његов успех су задужене интернационалне и националне собе великана, али и саме међународне спортске организације које се баве, између осталог и овим активностима. Уметност нема

такво устројење, национални и међународни систем организовања, институције које се баве легатима и то може бити један од разлога зашто не постоје подаци о томе колико је медаља додељено за сваку од уметничких дисциплина и колико је уметничких дела инспирисано догађајима у атлетици која су добила олимпијску уметничку медаљу. Стога се, као релевантан намеће циљ овог сервеја да се (и) представе уметничке дисциплине ОИ од 1912. до 1948; (и) утврди колико је уметничких дела, из које области уметности инспирисано спортским догађајима, првенствено оним који се односе на дисциплине атлетских такмичења.

На путу реализације постављеног циља, извор података је спортска организација, конкретно МОК, који је зарад свог развоја формирао свој Институт, унутар кога послује и Олимпијски музеј. Подаци о броју медаља које су освојили учесници из различитих држава, преузети су са сајта Олимпијског музеја (<https://www.olympic-museum.de/art/artcompetition.php>) и дати су у Табели 1. Музеј је припремио податке о медаљама освојеним у свакој од уметности, као и колико је уметничких дела инспирисано догађајима у атлетици. Сачувана уметничка дела су инспирисана различитим спортским догађајима, као што је на пример „Осам спортских плакета” (<https://www.olympic-museum.de/art/1948.php>). Пошто је један од спортских догађаја приказаних на овом уметничком делу скок мотком, оно је такође наведено у Табели 4, која приказује уметничка дела инспирисана догађајима у атлетици. Међутим, због неразвијеног система претраживања на даљину, артефакти од значаја за предмет овог рада нису у целости сагледани, због чега, закључци не могу бити целисходни ситуацији. И за овакве проблеме МОК има решење, односно, расписује конкурсе и прима истраживаче из целог света који своје истраживачке радње спроводе у Лозани и институцијама из афилијације, а у којима се, поред осталог налази велики број уметничких дела. Чак се ни у Србији не влада чињеницама и уметничким делима која су се нашла на поштанским маркама, а које је некадашња (СФР) Југославија и данашња Србија припремала и публиковала у поводу спортско-олимпијских догађаја. Други проблем у владању чињеницама о уметничкој вредности артефаката је у постојању само назива дела, али не и његове дигиталне верзије. Наравно, за процену уметничке вредности истих био би потребан један мултидисциплинарни тим експерата за различите просторе сазнања и естетике уметничких дела.

У такмичењима, у којима је више појединаца учествовало у стварању једног уметничког дела, као што су архитектонски пројекти, као и у тимским и екипним спортовима, исказује се као једна медаља (наведено у табеларном приказу). На веб страници Музеја (<https://www.olympic-museum.de/art/artcompetition.php>), поред медаља, које су додељене у уметничкој категорији, постоје и подаци који се односе на медаље које су додељене за заслуге у аеронаутици и алпинизму. Појединачна анализа извора Олимпијског музеја доводи до следећих закључака:

- додељено је укупно 49 медаља за треће место у уметности. Међутим, како има назива за 48 награђених уметничких дела, недостаје навод за треће место у категорији песама;
- анализом из извора „Art competitions at the 1936 Summer Olympics – Wikipedia”, уочава се да је бронзана медаља заиста додељена, за дело „Дискус”;
- број медаља додељених у периоду 1912–1948, по земљама учесника, упућује да су уметници-олимпијци освојили следећи број медаља који је приказан у Табели 1.

Табела 1 Број додељених медаља уметницима на олимпијским играма од 1912. до 1948.

Држава	Прво место	Друго место	Треће место	Укупно
Немачка	7	7	9	23
Италија	5	7	2	14
Француска	5	4	5	14
Велика Британија	3	5	1	9
САД	4	5	0	9
Швајцарска	2	4	1	7
Аустрија	3	3	3	9
Данска	0	5	4	9
Пољска	3	2	3	8
Белгија	2	1	5	8
Холандија	2	1	3	6
Финска	3	1	1	5
Шведска	2	0	2	4
Мађарска	1	2	1	4
Луксембург	2	1	0	3
Ирска	0	1	2	3
Чехословачка	0	1	2	3
Канада	0	1	1	2
Јужна Африка	0	1	1	2
Јапан	0	0	2	2
Грчка	1	0	0	1
Норвешка	0	1	0	1
Монако	0	0	1	1

За разлику од спортских такмичења, где је уобичајено да се у свакој дисциплини додељују прво, друго и треће место, на уметничким такмичењима су се често дешавали случајеви да нико у одређеној дисциплини није рангиран међу прва три места (ако су судије сматрале да ниједно уметничко дело не заслужује, на пример друго место, оно није додељено на такмичењу). Иако је Кубертен желео да ОИ буду физички и духовни догађај и тежио да спортска и уметничка такмичења имају исти статус (Pérez-Aragón & Gallardo-Pérez, 2017), разлика у одлучивању о додели медаља стварала је одређени јаз (може се рећи да спортска и уметничка такмичења немају исти статус) између спортских и уметничких такмичења. Ипак, систем у развоју, непостојање јаке организационе структуре, може се сматрати разлогом за разне форме дискриминације, које су једним својим делом потицале из тада усвојених докумената, али и вичности руководилаца међународних спортских организација. Не треба занемарити дискриминацију жена са игара, мањи број дисциплина, техничке услове у којима су се такмичења одвијала, такмичарски програм. Много је примера из спорта, због којих и чињенице о такмичењима у уметности треба анализирати са релативно уравнотеженог полазишта.

Олимпизам и уметност – континуитет прожимања

Поред такмичења у уметности, у историји олимпизма остали су подаци о организацији фестивала уметности, као пратећих догађаја ОИ. Први званични олимпијски фестивал уметности одржан је на Играма у Мелбурну 1956. и састојао се од две главне области: 1) визуелне уметности и књижевности и 2) музике и драме (García, 2008). Градови домаћини, од Минхена 1972. постали су све амбициознији у својим фестивалима уметности, постепено их усклађујући са програмом уметности који се развијао на глобалном нивоу (Gold & Revill, 2007, p. 73). Овај процес је био још очигледнији 1980-их и 1990-их са развојем стратегија урбане културне политике (García, 2004a, 2004b). Дужина трајања фестивала је варијала од три недеље у Москви (1980) до четири године у Барселони (1992). Из расположивих података није

могуће закључити колико дуго су трајали фестивали у Сиднеју (2000) и Атини (2004). У Пекингу, културна олимпијада је била распоређена током петогидишњег периода и трајала је од једне недеље до месец дана сваке године (García, 2008). Од 2004, по одлуци МОК, домаћин летњих олимпијских игара (ЛОИ), у години игара реализује званично уметничко такмичење пре ЛОИ. У олимпијском циклусу ЛОИ у Лондону учесници су пријавили скулптуре и графичке радове на тему „Спорт и олимпијске вредности изврности, пријатељства и поштовања”. Иако нису додељене медаље, победници су добили новчане награде, а најбољи радови били су изложени у Лондону током олимпијских игара (<https://olimpijskimuzej.rs/sr/zanimljivost/1156>). Отварање и затварање олимпијских игара је јединствен уметнички и културни догађај. Тако анализа програма отварања ЛОИ у Пекингу (2008) издваја програмске циљеве повезивања древне историје Кине и елемената модерне културе, због чега се и овај догађај програмски делио на два дела „Бриљантна цивилизација” и „Славно доба”. Уметнички директор са својим тимовима повезао је све облике уметности, и све то уоквирио у мултимедијски догађај који с правом спорт представља осмом уметношћу.

УМЕТНИЧКИ ЖИРИ, ДЕЛА И УМЕТНИЦИ-ОЛИМПИЈЦИ

Док је неколико освајача олимпијских медаља у уметности стекло барем националну славу, мало њих се може сматрати глобално познатим уметницима. Угледни уметници су били чланови жирија на уметничким такмичењима. Тако, са позиције интернационалне препознатљивости у уметности, на Играма 1924. учествовали су познатији чланови жирија него уметници. Тако су уметничка дела оцењивали: добитница Нобелове награде за књижевност Селма Лагерлоф (*Selma Ottilia Lovisa Lagerlöf*), познати композитори, као што су Игор Стравински (*Игорь Фёдорович Стравинский*), Бела Барток (*Béla Bartók*) и Морис Равел (*Joseph-Maurice Ravel*) (Stanton, 2000, p. 83). Јозеф Сук (*Josef Suk*) је једини познати музичар који се такмичио и освојио сребрну медаљу 1932. године. Луксембуршки сликар Жан Жакоби (*Jean Lucien Nicolas Jacoby*) је веома успешан олимпијски уметник, који је за своју слику Рагби 1924. освојио златну медаљу (<https://www.olympic-museum.de/art/1924.php>). Швајцарски уметник Алекс Дигелман (*Alex Walter Diggelmann*) освојио је три медаље, златну 1936. за свој постер (Arosa I Placard) (<https://www.olympic-museum.de/art/1936.php>), и сребро и бронзу 1948. за слике и графику (Постер за Светско првенство у бициклизму и Постер за Светско првенство у хокеју на леду) (<https://www.olympic-museum.de/art/1948.php>). Дански писац Јозеф Петерсен (*Josef Petersen*) освојио је сребрну медаљу три пута: 1924. (Еуријал), 1932. (Аргонаути) и 1948. (Олимпијски шампион).

Олимпијци уметници – спортисти

Само две особе су освојиле олимпијске медаље на спортским и на уметничким такмичењима. Волтер Винанс (*Walter Winans*), Американац, који је живео у Енглеској, освојио је златну медаљу као стрелац на Олимпијским играма 1908. у дисциплини гађање јелена који трчи (двоструки метак). Године 1912. освојио је још једну медаљу – овога пута сребрну у екипном такмичењу у гађању јелена који трчи. До тада је већ освојио златну медаљу за своју скулптуру Амерички касач (<https://news.artnet.com/art-world/early-olympics-art-events-594437>).

Други олимпијац, са успесима у обе области, је Алфред Хајош (*Alfréd Hajós-Guttman*) из Мађарске. Као пливач освојио је две златне медаље у Атини 1896. године. Двадесет осам година касније, добио је сребрну медаљу у архитектури за дизајн стадиона (<https://www.olympic-museum.de/art/1924.php>), у сарадњи са Дезо Лаубером (*Dezső Lauber*).

Као куриозитет олимпијског покрета, битно је навести да су два председника МОК били међу учесницима олимпијских уметничких такмичења. Пјер де Кубертен 1912. се такмичио са делом „Ода спорту” под псеудонимом „Жорж Хород и Мартин Ешбах” (*Georges Hohrod and Martin Eschbach*) (https://www.olympic-museum.de/art/ode_au_sport.htm), и освојио је златну медаљу. Ејвери Брендс се такмичио као спортиста на Играма 1912, а учествовао је и са књижевним делима 1932. и 1936. године. Он је био и председник МОК од 1952. до 1972. године.

Британац Џон Копли (*John Copley*), освајач сребрне медаље на такмичењу из графичких уметности (1948) имао је 73 године када је освојио медаљу, што га чини најстаријим освајачем олимпијске медаље у историји. Најстарији освајач олимпијске медаље ван уметничких такмичења је шведски стрелац Оскар Свон (*Oscar Swahn*) који је освојио медаљу са 72 године (https://en.wikipedia.org/wiki/Art_competitions_at_the_Summer_Olympics).

МУЗИКА И АРХИТЕКТУРА КАО СИМБОЛИ ОЛИМПИЗМА И ОЛИМПИЈСКИХ ИГАРА

Један од најстаријих симбола модерних олимпијских игара је олимпијска химна. Музику је написао грчки композитор Спирос Самарас (*Σπυρίδων Σαμάρας*) (1863–1917) према тексту песника Костиса Паломаса (*Κωστής Παλαμάς*) (1859–1943), такође из Грчке (<https://olimpijskimuzej.rs/sr/zanimljivost/1158>). Олимпијска химна није била део уметничког такмичења на олимпијским играма. Идеја за компоновање химне настала је из потребе да се створи музички идентитет Олимпијских игара 1896. у Атини. Прве ОИ отворене су 6. априла 1896., а након проглашења отварања од стране краља Грчке, оркестар и хор су извели химну. Олимпијска химна је била занемарена, све до 55. састанка МОК у Токију. До тада је коришћено музичко дело локалног композитора, или химна домаћина игара. Члан МОК, принц Аксел (*Axel Christian Georg*) од Данске, предложио је да се химна поново свира на отварању ОИ, (<https://olimpijskimuzej.rs/sr/zanimljivost/1158>).

У Пекингу је почетком 2008. у близини великог Националног стадиона „Птичје гнездо”, свечано отворен Национални центар за пливачке спортове, у виду водене коцке. Овај центар у облику коцке на површини од 80 хиљада квадратних метара, обложен је са 1.437 водених коцки. Под плавим небом и белим облацима, овај светлоплави спортски објекат изгледа као мноштво мехурића воде на земљи. Сунчеви зраци, који кроз прозачну кровну конструкцију допиру до унутрашњости објекта, стварају утисак мира и спокоја. Ова плава и прозачна грађевина спектакуларног дизајна, сложене архитектонске и грађевинске структуре, јединственог облика, која је изграђена достигнућима напредне науке и технологије, сугерише важност заштите животне средине, постала је класичан модел у стогодишњој олимпијској историји градитељства, а такође је симбол Пекинга, искорака Кине и целог света. Коначни нацрт пројекта „Водене коцке” одређен је у јулу 2003. године. Овај пројекат је спојио наслеђе стогодишње историје олимпијске градње и савремена техничка достигнућа (China Radio International. CRI., 2008) и наставља да буде домаћин националним и међународним догађајима од када је отворен за локалну јавност. Познат је по свом футуристичком дизајну и од 2018. је у власништву државе. То је једино место изграђено за ОИ 2008. за које су сва улагања дошла из иностраних донација (Water Cube, 2019). Пекинг је по други пут био домаћин ОИ. Наиме, иако је био домаћин ЛОИ 2008, Пекинг је имао част и да 2022. угости најбоље светске спортисте у зимским спортовима. Тиме је Пекинг постао једини град у историји олимпизма који је организовао и Летње и Зимске олимпијске игре (ЗОИ). Пошто се последњих неколико година стратегија

МОК огледа и у одрживости ОИ, тим принципом су се руководили и организатори ЗОИ у Пекингу. Чувени стадион „Птичје гнездо”, на коме је 2008. одржана једна од најспектакуларнијих церемонија отварања ЛОИ, поново је имао исту намену. Џанг Јимоу (*Zhang Yimou*), кинески режисер који је режирао церемоније отварања и затварања ЛОИ у Пекингу 2008, поново је био на челу тима одговорног за церемоније ЗОИ и ЛОИ. Овај аутор је тако постао прва особа која је режирала церемоније и ЛОИ и ЗОИ. Пекиншки национални стадион под називом „Птичје гнездо” пројектовали су швајцарски архитекта Херцог де Меурон (*Herzog de Meuron*) и кинески архитекта Ли Ксинганг (*Li Xinggang*). Захтеви за његов дизајн били су да грађевина мора да буде инспиративна и да може да издржи земљотрес. Према одређеним мишљењима, веома оригинална инспирација за овај култни стадион је потекла од традиционалног кинеског керамичког предмета – кружне посуде, а касније и идеје о једној нити омотаној око лопте. Птичје гнездо није само упечатљиво архитектонско здање, већ и ремек дело кинеске философије дизајна (Хие, 2024). Према древној кинеској философији и теорији Јин и Јанг, Јин се односи на женске и негативне особине, док Јанг означава мушке и позитивне карактеристике. Теорија Јина и Јанга има много додељених значења и принципа, али се може поједностављено класификовати у три односа: опозиција, јединство и конверзија (Хие, 2024). Теорија Јин и Јанг наглашава равнотежу и хармонију, попут оне између земље и неба, воде и ватре, ноћи и дана, итд. У кинеској култури, „птица” има метафоричко значење мушкости, па ако „птица” означава мушкост и снагу, онда „гнездо” симболизује женственост, неговање и носиоца који садржи све те елементе. Дакле, можемо закључити да његов назив садржи Јин-Јанг хармонију (Хие, 2024).

Штавише, стадион Птичје гнездо и поменути оближњи Национални центар за водене спортове (Водена коцка) су суседни, координисани и упућени један на други. Један је сива челична конструкција, а други је шарени водени мехур, један је мекан, а други је крут. Водена коцка квадратног облика представља Јин воде и земље, а одговарајуће сунце, ватра и небо Јанга представљени су овалним Птичјим гнездом (Хие, 2024). Дакле, може се приметити да спортисти који се такмиче у два постмодерна архитектонска здања поново оличавају хармоничну Јин-Јанг коегзистенцију – између неба, земље и човека (Хие, 2024).

Најзад, подсетимо на церемонију отварања ЛОИ у Пекингу, на којој је плутајући глобус (Beijing, 2008, 2024) забележен као симбол синергије теорије Јин и Јанг и вредности олимпизма.

СПОРТСКИ ДОГАЂАЈИ КАО ИНСПИРАЦИЈА ЗА УМЕТНОСТ

На такмичењима у уметности ОИ од 1912. до 1948. највећи број медаља је додељен за сликарство и графику, укупно 38 (примењена графика 5, цртежи и акварели 8, графика 9, слике 16 медаља), скулптура, укупно 34 (10 за медаље, 3 за рељефе и 21 за скулптуре), архитектура, укупно 28 (архитектонски дизајн 12, пројекти за урбанизам 16), (Табела 2). У књижевности је подељено укупно 29 медаља (драмска дела 1, епска дела 9, књижевност – све врсте 11, лирска дела 8 медаља), и музика, укупно 17 (композиције за један инструмент 2, композиције за оркестар свих врста 7, композиције песама за солисте или хор са или без инструменталне пратње 4, остале музичке композиције 4) (Табела 3).

Табела 2 Број додељених медаља за архитектуру, скулптуру, сликарство и графику

Пласман	АРХИТЕКТУРА		СКУЛПТУРА			СЛИКАРСТВО И ГРАФИКА			
	Архитектонски дизајн	Пројекти за урбанизам	Медаље	Релефи	Скулптуре	Примењене графике	Цртежи и акварели	Графика	Сликарство
1.	4	5	2	1	7	1	2	3	5
2.	4	6	4	1	7	2	3	3	6
3.	4	5	4	1	7	2	3	3	5
Укупно	12	16	10	3	21	5	8	9	16

Табела 3 Број додељених медаља за књижевност и музику

Пласман	КЊИЖЕВНОСТ				МУЗИКА			
	Драмска дела	Епска дела	Књижевност- све врсте	Лирска дела	Композиције за један инструмент	Композиције за оркестар свих врста	Композиције песама за солисту или хор, са или без инструменталне пратње	Музика- све врсте
1.		3	4	3		2	1	2
2.	1	3	4	3	1	2	1	2
3.		3	3	3	1	3	2	
Укупно	1	9	11	9	2	7	4	4

У одговору на предмет овог сервеја, а он се односи на уметнички израз кроз дела са мотивом из атлетике, анализом датом у Табели 4, сажети су олимпијски циклус, назив дела и држава победника у уметничком такмичењу.

Табела 4 Уметничка дела инспирисана атлетским догађајима

Олимпијске игре	Пласман	Уметничка дела из АРХИТЕКТУРЕ	Држава
1932	3	Дизајн за маратонски парк	Белгија
1948	1	Атлетски центар у Варкау	Финска
1948	3	Атлетски центар у Кеми	Финска
1932	3	План стазе за трчање у Силесији	Немачка
Уметничка дела из СКУЛПТУРЕ			
1932	3	Штит атлетичара	Канада
1936	1	Препонаш**	Немачка
1920	3	Бацач кугле	Белгија
1924	1	Бацач диска*	Грчка
1928	2	Атлетичар у мировању	Швајцарска
1936	2	Десетобојцац	Немачка
1948	2	Осам спортских плакета***	Аустрија
Уметничка дела из СЛИКАРСТВА И ГРАФИКЕ			
1928	2	Постер „Атлетика”	Швајцарска
1936	2	Атлетичар у циљу**	Аустрија
1936	2	Четири фреске**	Италија
Уметничка дела из КЊИЖЕВНОСТИ			
1936	3	Олимпијски диск	Пољска
1924	3	Ода Таилитиним играма	Ирска
1936	1	Тркач	Немачка
Уметничка дела из МУЗИКЕ			
1936	3	Тркач	Немачка

Напомена: *<https://www.olympic-museum.de/art/1924.php>; **<https://www.olympic-museum.de/art/1936.php>;

*** <https://www.olympic-museum.de/art/1948.php>

С обзиром да је Кубертен, по моделу преплитања спорта и уметности, какав је био током античких ОИ, желео да поново успостави везу између спорта и уметности (Cubertin, 2012), на такмичењу у уметности у оквиру савремених олимпијских игара, највећи број медаља је додељен субдисциплинама, као што су скулптура (21 медаља), сликарство (16 медаља) и пројекти за урбанизам (16 медаља), које су у највећој мери заступљене и инспирисане спортским догађајима и у старој Грчкој. Када се анализира број медаља додељених за уметничка дела инспирисана атлетским догађајима, највише медаља је додељено за скулптуру (7 медаља), и постоји одређена повезаност са укупним бројем медаља додељених за субдисциплину скулптура (21 медаља). Додељене су четири медаље за архитектуру, четири за сликарство и графику, три за књижевност и једна за музику. Међу уметничким делима инспирисаним атлетским догађајем, највише медаља освојила је Немачка (5 медаља), по две су освојиле Аустрија, Белгија, Швајцарска и Финска, по једну медаљу освојиле су Канада, Грчка, Пољска, Ирска и Италија. Број уметничких дела представљених као уметничка дела инспирисана атлетским догађајима је пребројана и представљена на основу назива уметничког дела, иако су фотографије уметничких дела пронађене на било ком од наведених сајтова (<https://www.olympic-museum.de/art/1924.php>; <https://www.olympic-museum.de/art/1936.php>; <https://www.olympic-museum.de/art/1948.php>) на основу онога што је приказано на фотографијама. На пример, ако је назив уметничког дела Трчац, оно се представља као уметничко дело инспирисано атлетским догађајима (пошто се атлетика састоји од дисциплина ходања, трчања, скакања, бацања и вишебоја), иако неко може рећи да други спортиста такође трчи на тренингу или такмичењу и да можда атлетски догађај није био инспирација за наведено дело.

Иако Олимпијска повеља у одељку 44 препознаје да град домаћин мора да развије културно-уметнички програм са спортским догађајима (García, 2000), само у периоду од 1912. до 1948. одржавана су уметничка такмичења. Од 1952. се уместо ових такмичења, одржавају изложбе и фестивали (Burnosky, 1994), који су маргинализовани у односу на спортски догађај (Good, 1999). Олимпијска повеља је „живи” документ који се стално мења и допуњује. У последњој Олимпијској повељи из 2023. Одељак 39 говори о Културном програму. Наводи се да ће Организациони комитет ОИ организовати програм културних дешавања који мора да обухвати најмање цео период током којег је Олимпијско село отворено. Такав програм се доставља Извршном одбору МОК на претходно одобрење (Olympic Charter, 2023, p. 79). Ако ОИ постану прослава културне разноликости и људских достигнућа, онда темељно образовање може бити суштинско средство за разумевање онога што се приказује (Palmer, 2013). Кубертен је дефинисао олимпизам као истовремени тренинг људског тела и неговање интелекта и духа, и као манифестацију хармонски образоване личности (García, 2008).

Данас постоји много међународних уметничких такмичења (из скулптуре, сликарства, књижевности, музике), али прегледом доступних извора није пронађено ниједно такмичење где је услов за пријаву рада да је уметничко дело инспирисано спортским догађајем. Једно од највећих међународних такмичења за савремену уметност је Венецијанско бијенале (одржава се сваке друге године) (<https://www.labiennale.org/en/history>). Нека од познатих међународних уметничких такмичења за хорове су Међународна федерација хорске музике која олакшава комуникацију између хорских музичара широм света (хорско певање утиче на уједињење различитих нација, нестајање разлика у култури, политичкој и верској идеологији, раси и језику) (<https://www.ifcm.net/about-us/mission>); за сликарство је једно од познатијих такмичења, *Experience Art Masters (Art Vancouver)*, иновативно сликарско такмичење које је осмишљено да тестира вештине професионалних уметника. На овом такмичењу уметници за један сат, треба да направе ремек-дело на тему

задату током такмичења (<https://www.artvancouver.net/artmasters>). С обзиром да уметност тражи „слободу у стварању”, то је можда разлог што нису пронађена међународна такмичења са темом (инспирацијом) спортског догађаја.

Сумирајући анализирано, уочљиво је да је Кубертен уметности уврстио у програм ОИ због интеграције спортисте кроз троугао снага-лепота-здравље (Јец, 1994, р. 180). Иако тема данашњих уметничких такмичења није иста као на олимпијским играма од 1912 до 1948, циљ већине данашњих уметничких такмичења је остао непромењен. Она, као и философија ОИ (од античког периода до данас), односи се на зближавање, помирење различитих нација и држава, развијање саосећања и поштовања према другима и духовног развоја човечанства. Може се закључити да је увођење такмичења у уметности и настојање уметника да направе што квалитетнија уметничка дела, донело истинску естетску равнотежу, прослављајући интелектуалне, физичке и уметничке капацитете олимпијца уметника. Без обзира на проблеме у организацији такмичења у уметности, пре свега великог броја жанрова у једној уметности, проналажења одговарајућег простора и судија за различите уметничке жанрове, ипак треба сагледати могућност да се постојеће форме међусобне условљености културе, уметности и олимпизма прожму и садржајима којима би се афирмисало естетско и уметничко у спортском изразу, темпу и хармонији.

ЗАКЉУЧАК

Иако су олимпијске игре мега спортски догађај који је првенствено оријентисан на целокупну привреду и економски развој домаћина, неоспорно је да је овај догађај део културе и цивилизацијског развоја у најширем смислу.

Пјер де Кубертен, као оснивач модерног олимпијског покрета, увидео је значај спорта из хуманистичке перспективе, много шире од његових следбеника када се сагледа интеграција уметности и спорта и њихов утицај на добробит спортисте и човечанства.

Утврђено је да постоји значајан број студија које се баве презентовањем примарних и секундарних историјских извора у вези са темом уметничког такмичења на олимпијским играма.

Неоспорно је да постоји значајан број чињеница које се односе на философску и теоријску везу између уметности и спорта.

Увођење уметничких такмичења на олимпијским играма, анализирано је из позиције разумевања али и континуалних активности на симбиози спорта и уметност, духа и тела, и, истовремено и као подсетник да спорт креира и културне вредности и идеале, како оне које се вреднују у Палео играма, тако и оне XX и XXI века.

Оправдано је размотрити могућност реафирмације Кубертенове идеје која подразумева интеграцију уметности и спорта, како би се у извесној мери доградили чиниоци за благаостање човечанства. Време ће показати да ли ће сам Међународни олимпијски комитет и-или неки од организатора наредних олимпијских игара размотрити ову могућност, имајући у виду бројне аспекте игара, као мега спортског догађаја и, сходно томе, стремљењу ка његовој атрактивности и универзалности у смислу интеграције спорта и уметности, духа и тела у развоју спорта, културе, уметности, човечанства у целости.

ЛИТЕРАТУРА

1. Beijing 2008 (2024). Beijing 2008-Opening Ceremony. IOC, available at: <https://olympics.com/en/video/beijing-2008-opening-ceremony>
2. Burnosky, R. L. (1994). *The history of the arts in the Olympic Games*. MA Thesis, Washington DC: The American University.
3. Camps Y Wilant, N. (2018). When art was an Olympic discipline: the Fine Art Salon as a possible model for the

- concept of the Olympic Art Competitions from an art history perspective. *Sport in History*, 38(4), 457–475.
4. Cardoso de Matos, A. (2004). World exhibitions of the second half of the 19th century: a means of updating engineering and highlighting its importance. *Quaderns d'història de l'enginyeria*. 2004, vol. 6.
 5. Coubertin, P. de. (1931). *Mémoires Olympiques*. Lausanne: Bureau international de pedagogie sportive.
 6. Coubertin, P. (2012). *Olimpismo. Selección de textos*. Lausana: Comité International Pierre de Coubertin-Schors.
 7. Chappelet, J.-L. & Kübler-Mabbott, B. (2008). *International Olympic Committee and the olympic system: the governance of world sport*. Milton Park, Abingdon, Oxon; New York: Routledge.
 8. China Radio International. CRI. (2008). Vremeplov nastanka „Vodene kocke”, nacionalnog centra za sportove na vodi, available at: <https://serbian.cri.cn/141/2008/03/17/21@76599.htm>
 10. Culleton, C. A. (2014). Competing Concepts of Culture: Irish Art at the 1924 Paris Olympic Games. *Estudios Irlandeses*, (9), 24–34. <https://doi.org/10.24162/EI20144445>
 11. Cvetković, T. (2021). When sport meets art: hockey night in Canada. *Facta Universitatis Series: Physical Education and Sport*, 19(3), 305–310. <https://doi.org/10.22190/FUPES181221001C>
 12. Demeulenaere-Douyère, C. (2012). World Exhibitions: A Gateway To Non-European Cultures?. *Quaderns d'Historia de l'Enginyeria*, 13, 81–96.
 13. Deuter, M., Greenan, J., & Noble, Phillips, J. (Ed.). (2002). *Oxford collocations dictionary: For students of English*. Oxford University Press.
 14. García, B. (2000). Comparative analysis of the Olympic cultural programme, design and management of Barcelona'92 and Sydney'2000. In: Wamsley, K.B, Martyn, S.G, MacDonald, G.H. & Barney, R.K. (Eds.) *5th International Symposium for Olympic Research*. (pp. 153–158), International Centre for Olympic Studies – University of Western Ontario.
 15. Garcia, B. (2008). One hundred years of Cultural Programming within the Olympic Games (1912–2012): origins, evolution and projections. *International Journal of Cultural Policy*, 14(4), 361–376. <https://doi.org/10.1080/10286630802445849>
 16. Garcia, B. (2004a). Cultural policy in European cities: lessons from experience, prospects for the future. *Local economy*, 19(4), 312–326.
 17. Garcia, B. (2004b). Urban regeneration, arts programming and major events: Glasgow 1990, Sydney 2000 and Barcelona 2004. *International journal of cultural policy*, 10(1), 103–118.
 18. Gold, M., & Revill, G. (2007). The cultural Olympiads: reviving the Panegyris. In: J.R. Gold and M.M. Gold, eds. *Olympic cities: urban planning, city agendas and the World's Games, 1896 to the present*. London: Routledge, 59–83.
 19. Gold, J., & Gold, M. (2011). Introduction. U J. Gold, & M. Gold, *Olympic cities: City agendas, planning, and the World's Games*, 2nd ed. (pp. 1–16). London: Routledge.
 20. Good, D. (1998). *The Olympic Games' Cultural Olympiad: Identity and management*. MA Thesis, Washington DC: The American University.
 21. Guillaín, J. Y., & Lamour, J. F. (2004). *Art et olympisme: histoire des concours de peinture*. Atlantica.
 22. Hiller, H. (2000). Mega-events, urban boosterism and growth strategies: An analysis of the legitimations of the Cape Town 2004 Olympic. *International Journal of Urban and Regional Research*, 24, 439–458.
 23. Horne, J. (2007). The four “knowns” of sports mega-events. *Leisure Studies*, 26, 81–96.
 24. Jago, L., & Shaw, R. (1998). Special events: A conceptual and definitional framework. *Festival Management and Event Tourism*, 5, 21–32.
 25. Jeu, B. (1994). *Values and Significations of Historical Olympism*. In: For a Humanism of Sport (pp. 59–65). Paris: CNOSF-Editions.
 26. Jevtić, B. (2012). Managing programmes for participation in a mega sporting event. *Management – časopis za teoriju i praksu menadžmenta*, 17(63), 63–74.
 27. Kramer, B. (2004). In search of the lost champions of the Olympic art contests/Bernhard Kramer. *Journal of Olympic history*, 12(2), 29–34.
 28. Lewis, C. T., & Short, C. (1891). *A New Latin Dictionary: Founded on the Translation of Freund's Latin-German Lexicon*. American Book Company.
 29. Lynn, V., & White, L. (2018). *Event Management: for tourism, cultural, business and sporting events*. Fifth Edition. Cengage Learning Australia.
 30. Mei, M. (2023). The Marriage of Sport and Art: The Forgotten Olympic Art Competitions (1912–1948). *Arts, Culture and Language*, 1(4).
 31. Mihajlović, M. V. (2013). *Sportske organizacije i sportski događaji (Sports organizations and sports events)*. Beograd: Sportski savez Srbije.
 32. Mills, B., & Rosentraub, M. (2013). Hosting mega-events: A guide to the evaluation of development effects in integrated metropolitan regions. *Tourism Management*, 34, 238–246. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.03.011>
 33. Müller, N. (2006). Paris 1906–Inviting the artists. *Information Letter of the International Pierre de Coubertin Committee*, 1(2006), 21–30.
 34. Müller, M. (2015). What makes an event a mega-event? Definitions and sizes. *Leisure Studies*, 34(6), 627–642.
 35. Nešić, M. (2020). *Sportski događaji*. Bačka Palanka: Logos.
 36. Nešić, M., Šošić-Radenković, B., & Zubanov, V. (2021). Sportski događaji u funkciji brendiranja gradova kao turističkih destinacija (Sports events in the function of city branding as tourist destinations). *Časopis za ekonomiju i tržišne komunikacije/Economy and Market Communication Review*, 11(2), 446–461. <https://doi.org/10.7251/EMC2102446N>
 37. Olympic Charter (2023). *Olympic Charter. In force as from 15 October 2023*. Lausanne: International Olympic

Committee. Available at:

[https://stillmed.olympics.com/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN OlympicCharter.pdf](https://stillmed.olympics.com/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN%20OlympicCharter.pdf)

38. Paal, G. (1987). *The Actuality of Pierre de Coubertin's Heritage*. In N. Müller, *L'actualité de Pierre de Coubertin (The Relevance of Pierre de Coubertin Today)* (pp.255–263). Schors-Verlag Niedernhausen/Taunus: Comité International Pierre de Coubertin, Comité International Olympique.
39. Palmer, C. (2013). *Olympic Art In Education And The Problem Of Olympic Taste*. In C. Palmer, *Unsung heroes of the Olympics 1896–2012* (pp. 295–308). Preston, UK: SSTO Publications.
40. Peking 2022 (2022). Peking 2022. Olimpijski muzej Beograd (Beijing 2022. Olympic Museum Belgrade), available at <https://olimpijskimuzej.rs/sr/istorijat-takmicenje/72>
41. Pérez-Aragón, P., & Gallardo-Pérez, J. (2017). Coubertin and the artistic competitions in the modern olympic games. *Revista Internacional de Medicina y Ciencias de la Actividad Física y del Deporte*, 17(68), 633–649. <https://doi.org/10.15366/rimcafd2017.68.004>
42. Rixer, Á. (2018). Olympic Art Competition in Hungary. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 5(5), 367–377. <https://doi.org/10.14738/assj.55.4592>.
43. Roche, M. (1994). Mega-events and urban policy. *Annals of Tourism Research*, 21(1), 1–19. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(94\)90002-7](https://doi.org/10.1016/0160-7383(94)90002-7)
44. Roche, M. (2000). *Mega-events and modernity*. London: Routledge.
45. Romero, F. G. (1992). Poesía y deporte en la antigua Grecia. *Revista de Occidente*, (134), 45–60.
46. Stanton, R. (2000). *The forgotten Olympic Art Competitions. The story of the Olympic Art Competitions of the 20th century*. Victoria: Trafford.
47. Stefanović, Đ. (2022). The athlete's body in ancient Greek sculpture in the function of heritage transmission and cultivation el cuerpo del atleta. *Fizička kultura*, 76(2), 89–97.
48. Wassong, S., Lennartz, K., & Zawadzki, T. (2008). *Olympic art contests 1912–1948, their invention and demise*. In C. Palmer & D. Torevell, *The turn to aesthetics* (pp.241–251). Liverpool Hope University Press, UK.
49. Water Cube (2019). *Water Cube. Beijing 2008 Legacy*, available at: <https://olympics.com/ioc/news/water-cube>
50. Wirkus, B. (1987). *Pierre de Coubertin 's Philosophical Eclecticism as the Essence of Olympism*. In N. Müller, *L'actualité de Pierre de Coubertin (The Relevance of Pierre de Coubertin Today)* (pp.179–189). Schors-Verlag Niedernhausen/Taunus: Comité International Pierre de Coubertin, Comité International Olympique.
51. Xie, S. (2024). Beijing National Stadium (Bird's Nest): Olympic Venue, available at: <https://www.ch inahigh lights.com/beijing/attraction/birds-nest.htm>

Интернет извори:

1. **Art competitions at the 1936 Summer Olympics** – Wikipedia, Retrieved January 16, 2024
2. <https://www.olympic-museum.de/art/artcompetition.php>, Retrieved January 16, 2024
3. <https://www.olympic-museum.de/art/1936.php>, Retrieved January 16, 2024
4. <https://www.olympic-museum.de/art/1924.php>, Retrieved January 16, 2024
5. <https://www.olympic-museum.de/art/1948.php>, Retrieved January 16, 2024
6. <https://olimpijskimuzej.rs/sr/zanimljivost/1156>, Retrieved March 17, 2024
7. <https://www.olympic-museum.de/art/1948.php>, Retrieved March 17, 2024
8. <https://www.olympic-museum.de/art/1924.php>, Retrieved March 17, 2024
9. <https://www.olympic-museum.de/art/1936.php>, Retrieved March 17, 2024
10. <https://www.olympic-museum.de/art/1948.php>, Retrieved March 17, 2024
11. <https://olimpijskimuzej.rs/sr/zanimljivost/1158>, Retrieved March 17, 2024
12. https://www.olympic-museum.de/art/ode_au_sport.htm, Retrieved March 30, 2024
13. <https://news.artnet.com/art-world/early-olympics-art-events-594437>, Retrieved March 30, 2024
14. <https://www.arthurchandler.com/paris-1900-exposition>, Retrieved March 31, 2024
15. <https://www.artvancouver.net/artmasters>, Retrieved April 1, 2024
16. <https://www.ifcm.net/about-us/mission>, Retrieved April 1, 2024
17. <https://www.labiennale.org/en/history>, Retrieved April 1, 2024
18. <https://picryl.com/media/charles-de-coubertin-retablissement-des-jeux-olympiques-allegorie-aux-sports-b2f4fa>, Retrieved May 13, 2024
19. https://www.researchgate.net/figure/Central-and-peripheral-areas-of-Eurhythmics-at-Olympic-Games-Computerdesign-M_fig1_287318986, Retrieved August 31, 2024

ORCID идентификација аутора (<https://orcid.org/>)

Милан Матић <https://orcid.org/0000-0003-3541-0301>

Сандра Раденовић <https://orcid.org/0000-0002-0979-421X>

Историја уређивања чланка

Примљен: 05.07. 2004

Прихваћен: 02.09. 2024.

Online објављен:

Изјаве и захвалност аутора

Аутори изјављују да немају сукоба интереса у вези са овим рукописом.